

Overtonovo okno – čiže od extrému k záväznému zákonu

Marcin Jendrzejczak

7. júna 2021 ✚ Spoločnosť



Zdroj: Flickr

Na to, aby sa istý názor stal zákonom, musí získať podporu väčšinovej spoločnosti. Niekedy k tomu prispievajú extrémne idey. Ich zavedenie do politickej diskusie slúži na to, aby sa tie idey dostali do hlavného prúdu. To je princíp tzv. Overtonovho okna.

Spoločenský vedci Joseph Overton a jeho komentátor Joshua Treviño tvrdili, že politické názory možno klasifikovať podľa nasledujúcej škály: zakázané, radikálne, prijateľné, rozumné, populárne a legálne. Politici, ktorí zastávajú verejné funkcie, musia vyjadrovať názory, ktoré sú verejne akceptovateľné. Ak budú hlásať tézy „zakázané“ alebo „radikálne“, v najlepšom prípade získajú na svoju stranu oddanú skupinku fanúšikov, ale vyvolajú rozhorčenie väčšiny. To je zjavne primálo na to, aby ich podporili masy, získali verejnú funkciu a mohli presadzovať zákony. Na druhej strane práve **hlásanie extrémnych a radikálnych názorov niekedy prispieva k zmenám v hlavnom prúde** spoločnosti. Osoba vnímaná ako radikál dlho nemôže byť zvolená do vysokej funkcie. Jej tlak sa však pričíní o posun Overtonovho okna. To, čo sa považuje za populárne a legálne, sa začne meniť.

Predpokladajme, že väčšina spoločnosti je za zavedenie dávky v nezamestnanosti od 120 do 200 eur. Zrazu jedna skupina začne intenzívne požadovať jej zvýšenie na 500 eur. Tieto myšlienky síce nebudú akceptované, tvrdenie sa však stane plnohodnotným názorom v rámci verejnej diskusie. Radikáli síce mnohých ľudí okamžite nepresvedčia, ale pod ich vplyvom si väčšina politikov a verejnosti aspoň trochu poopraví svoje názory. Hlavný „umiernený“ prúd spoločnosti sa napokon prikloní k podpore 200 – 300 eur. V reakcii na prieskumy verejnej mienky ju politici akceptujú a dávky sa primerane zvýšia.

Po určitom čase bude dokonca možná situácia, keď sa Overtonovo okno posunie natoľko, že dominantným zákonom sa stane pohľad spočiatku považovaný za zakázaný alebo radikálny. Na to je však nevyhnutné organizované, rázne a niekedy dlhodobé pôsobenie.

„Homo-manželstvá“

Z toho plynie jednoduchý záver: extrémne názory sa pričiňujú o zmenu toho, čo je považované za normu. V podobnom duchu môžeme uvažovať o spoločenských zmenách týkajúcich sa homosexuálneho hnutia. Od zákazu homosexuálnych kontaktov, ktorý bol v 20. storočí v mnohých krajinách bežný, sa dospelo k akceptácii homosexuálnych „manželstiev“.

Je to výsledok systematického vplyvu hnutia LGBT na médiá či vedu. Podľa *Pew Forum* v roku 2004 bolo 60 % Američanov proti homosexuálnym „manželstvám“, zatiaľ čo 31 % vyjadrovalo iný názor. V nasledujúcich rokoch sa tieto proporcie takmer úplne zmenili. Podľa štúdie z roku 2019 61 % Američanov je za homosexuálne „manželstvá“, a 31 % je proti.

Homosexuálne kontakty boli počas väčšiny histórie Spojených štátov zakázané. Vo viac ako tucte štátov tomu tak bolo až do roku 2003, keď Najvyšší súd USA zakázal aplikáciu zákonov proti sodomii v Texase a vo viacerých štátoch USA súčasne. V roku 2015 nasledoval ďalší krok – povinnosť uznať legalizáciu homo-manželstva v celých Spojených štátoch amerických. Takto aktívna menšina presadila svoju agendu v najsilnejšom a stále ešte relatívne kresťanskom národe.

Vzbudiť nevôľu a vyvolať vojnu

Presvedčiť občanov k agresii proti inej krajine je naďalej mimoriadne náročná úloha. Vojna je totiž spojená s nákladmi, nepríjemnosťami a predovšetkým s ľudskými obeťami. Najmä ak daná krajina nie je považovaná za zvlášť nepriateľskú voči nám. Aj takto Američania dlhé roky vnímali Irak. Podpora invázie Spojených štátov do tejto krajiny sa javila ako mimoriadne ťažko akceptovateľná.

Všetko sa však zmenilo po útokoch na Svetové obchodné centrum v roku 2001 a následnej mediálnej kampani o súvislostiach medzi vládou Saddáma Husajna a rizikom ďalších útokov. Táto prvá udalosť upevnila presvedčenie, že sú potrebné radikálne opatrenia. Tá druhá prispela k názoru, že Saddám Husajn je diktátor nebezpečný pre svet a vlastní zbrane hromadného ničenia.

To všetko viedlo k zmenám v americkej verejnej mienke. Podľa prieskumu Gallupovho inštitútu percento Američanov s veľmi negatívnym názorom na Irak bolo najvyššie v roku 2003. Takáto vysoká úroveň odporu voči Iraku nebola zaznamenaná v žiadnej inej štúdii v rokoch 1991 až 2021. Túto možnosť si zvolilo 93 % opýtaných. Niet sa čo čudovať. V opačnom prípade by bolo nemožné získať podporu pre ozbrojenú intervenciu v tejto krajine.

Hrozba a mediálna propaganda prispeli k zmene nálad v spoločnosti. Ako poznamenáva *Independent Trader Team*: „Výsledkom bolo, že na jar 2003 prieskumy verejnej mienky ukázali, že podpora agresie proti Iraku sa pohybovala od 47 % do 60 %. Overtonovo okno sa posunulo vďaka mediálnej kampani. USA mohli zaútočiť bez toho, aby to doma vyvolalo veľké protesty. Tak sa aj stalo. Neskoršie prieskumy verejnej mienky (napr. v roku 2007) ukázali, že podpora vojny sa výrazne znížila. Na tom však už nezáležalo. Politici a ich sponzori dosiahli svoj cieľ.“ (independenttrader.pl)



Hieronymus Bosch – Vyberanie kameňa bláznovstva

zdroj: wikimedia commons

Ako zničiť voľnú súťaž a tým aj konkurenciu

Posúvanie Overtonovho zahŕňa aj ekonomické problémy. Môže viesť k radikálnej zmene kľúčových vnútroštátnych pravidiel. Voľná súťaž je jedným z najdôležitejších prvkov amerického spoločenského kréda. Zahŕňa presvedčenie, že neefektívne podniky upadajú, čo pomáha vyčistiť trh. Toto sú pravidlá hry. Riziko nesie vlastník a štátna pomoc pre upadajúce podniky sa považuje za absurdnú.

Správna propaganda však dokáže zmeniť verejnú mienku. V niektorých prípadoch sú spoločnosti ochotnejšie prijať riešenia, ktoré sa v bežných časoch považujú za absurdné. Napríklad v čase koronavírusovej krízy. Spanikárená verejnosť rýchlo akceptovala predtým neprijateľné dotovanie veľkých podnikov z vreciek daňovníkov. V dôsledku toho „v Spojených štátoch v roku 2020 nebol najmenší problém začať poskytovať úvery pre veľké spoločnosti za extrémne nízke úrokové sadzby (nákup podnikových dlhopisov zo strany FED-u a zároveň ničiť malé podniky prostredníctvom lockdownov),“ konštatuje independenttrader.pl.

Lockdowny a zdravotné pasy

Ďalším príkladom sú koronavírusové obmedzenia. Keby ste niekomu ešte pred dvoma rokmi povedali, že budeme nosiť masky, merať odstupy od okoloidúcich a že otvorenie reštaurácie bude považované za trestný čin, klepal by si na čelo. Ak by takýto návrh predložil politik, bol by považovaný za pomäteného a jeho strana by neprekročila jednu stotinu percenta hlasov. Teraz sa však strana zodpovedná za takéto riešenia teší verejnej podpore a vyhráva voľby. A tak je to takmer všade vo vyspelom svete. Overtonovo okno sa v dôsledku pandémie, strachu, ktorý je s ňou spojený a medializácie posunulo v nepredstaviteľnej miere.

Sme schopní uznať za normu to, čo by ešte nedávno bolo považované za absurdné ohrozenie slobody. Nariadenia, ako sú očkovacie pasy, ktoré sa donedávna považovali za absurdný vedecko-fantastický výmysel, sa vo verejnej diskusii stávajú populárnym názorom. Pravdepodobne čoskoro získajú štatút záväzného právneho predpisu. Sinizácia Západu postupuje.

Kresťanstvo

Samozrejme, nie všetky príklady posunu Overtonovho okna majú pochmúrnú odozvu. Existuje aj príklad časovo vzdialený od súčasnosti, ale napriek tomu o nič menej dôležitý posunu Overtonovho okna odhodlanou menšinou. Reč je o kresťanstve. Spočiatku bola viera v Krista v Rímskej ríši veľmi prenasledovaná. Potom však v roku 313 Konštantín Veľký vyhlásil *Milánsky edikt*, ktorým sa kresťanom priznali práva analogické s právami vyznávačov iných náboženstiev. V roku 380 ho Theodosius vyhlásil za

štátne náboženstvo. Takže kresťanstvo sa zo zakázaného kultu stalo hlavným náboženstvom ríše.

Príklad prvých kresťanov nás naplňa nádejou. Katolícka ortodoxia sa v západnom svete stáva menšinou, čo však neznamená jej porážku. Pomery sa môžu meniť v priebehu storočí, desaťročí a možno aj niekoľkých rokov. Najmä preto, že Kristovi nasledovníci majú nielen PR, technológiu a talenty mnohých veriacich, ale predovšetkým sa môžu spoľahnúť na Božiu milosť.

Takže majme na pamäti – Overtonovo okno možno opäť posunúť správnym smerom!

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/overtonovo-okno-cize-od-extremu-k-zavaznemu-zakonu/>